

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

A fiatalok bűnelkövetés jellemzői

Győr-Moson-Sopron megyében

**Le terne kon grixavipe keren adne pengó integro trajó thaj
but nasul ande Győr-Moson-Sopron Depertemento**

Jelige: Bűn

Pályamunka lezárásának időpontja: 2022. szeptember

2023.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	2
II. A bűnözés és bűnözői magatartás	3
II.1. A bűnözés fogalma	3
II.2. Pszichológiai, szociológiai, biológiai elméletek a bűnözés okairól	4
III. A bűnözés megelőzése.....	7
IV. Statisztikai adatok a fiatalkori bűnelkövetésről.....	12
V. Interjú kutatás a fiatalkori bűnelkövetésről	15
V.1. A kutatás módszertani háttere	15
VI. Interjú.....	16
VI.1. Interjú a Gyermekjóléti Szolgálat Vezetőjével	16
VI.2. Interjú egy rendőrrel.....	21
VI.3. Interjú egy pártfogóval	25
VI.4. Interjú egy bűnelkövetővel.....	28
VII. Interjúkból levonható következtetések.....	32
VIII. Összegzés	34
IX. Felhasznált irodalom.....	35
X. Melléklet	37
X.1. Interjúvázlat a gyermekjóléti szolgálat vezetőjével.....	37
X.2. Interjúvázlat egy rendőrrel	37
X.3. Interjúvázlat egy pártfogóval.....	38
X.4. Interjúvázlat egy elkövetővel.....	38

I. Bevezetés

A fiatalkori bűnelkövetés egy komoly megoldandó feladatot jelent hazai és nemzetközi szinten egyaránt. Dolgozatom megírásával a fiatalkori bűnelkövetésre és bűnmegelőzésre szeretném felhívni a figyelmet. Célom átgondolni a fiatalkori bűnelkövetés visszaszorítására vonatkozó megoldási lehetőségeket.

Témaválasztásomat a saját életem adta. Barátaim és az engem gyermekkoromban körülvevő közeg keltette fel az érdeklődésemet a fiatalkori bűnelkövetés témája iránt. Olyan helyen nőttem fel, ahol a szegénysorsú fiatalok a mindennapi megélhetésért és a folyamatos nélkülözés miatt bűncselekményeket követtek el. Már kamaszéveim elején megtapasztaltam, hogy milyen érzés elveszíteni egy olyan személyt (barátot), aki a mindennapi életem része volt. A barátaim nagy része bűnözővé vált, többen javítóintézetbe kerültek, illetve a börtönt is megjárták. Én más utat választottam. A jobb élet reményében, pár évvel ezelőtt Nógrád megyéből a több munkalehetőséget kínáló Győr-Moson-Sopron megyébe költöztem, ahol rendőrként tevékenykedve a bűnt üldözöm.

Gyermekkori tapasztalataimból kiindulva felmerült bennem a kérdés, hogy ugyanabból az életkörülményből induló fiatalok, miért járnak be ennyire különböző utakat? Hol van az a pont, ahol ketté válik az életünk? Család, neveltetés, baráti kör vagy valami egészen más befolyásolja az életutunkat?

Dolgozatomban a fiatalkorúak bűnelkövetését több irányból, rendőri és gyermekvédelmi oldalról is megközelítem, miközben keresem a választ arra a kérdésre, hogy milyen módszerekkel lehet eredményesen védelmezni a társadalmat, milyen hathatós eszközök állnak rendelkezésünkre a bűnözés visszaszorítása érdekében? Vajon a prevencióra kell helyezni a hangsúlyt vagy a büntetési tételeket szigorítva leszünk eredményesebbek?

Az elméleti áttekintés és az interjúk kutatásom eredményeinek ismertetését követően megfogalmazom javaslataimat.

II. A bűnözés és bűnözői magatartás

II.1. A bűnözés fogalma

Mielőtt konkrétan a fiatalkori bűnelkövetéssel foglalkozom, fontosnak tartom tisztázni, hogy mit is értünk a bűnözés fogalma alatt.

A *bűnözés* „olyan történelmileg változó társadalmi - jogi tömegjelenség, amely egy meghatározott területen és időben elkövetett bűncselekményeket, elkövetőiket és a cselekmények sértettjeit foglalja magában.”¹ Hogy mi számít bűnözésnek, azt mindig az adott társadalom normái határozzák meg, ezért a bűnözés tömegjelenség, vagyis van struktúrája, dinamikája és kapcsolatai az egyes társadalmi jelenségekkel.

Bűnözés tekintetében megkülönböztetünk *regisztrált* és *látens* bűnözést.

- **Regisztrált bűnözésről** akkor beszélünk, amikor az elkövetett cselekmény a hatóság tudomására jutott, ismertté válik az elkövetők és az áldozatok száma.
- **Látens bűnözés** esetében mind a cselekmény, mind a tettes, mind a sértett személye ismeretlen marad, vagyis nem jut a hatóság tudomására. Valószínűsíthető, hogy a rejtett bűnözés sokkal több, mint az, ami a hatóság tudomására jut. Ilyen esetben nagyobb a bűnisméltés veszélye, hiszen az elkövetett cselekmény nem von retorziót maga után, ezért „sikerélményt” él át az elkövető, ami különösen a fiatalok esetében személyiségkárosító lehet.

A szakirodalom² kiemeli, hogy a fiatalkorúak esetében kiemelten magas a látens bűnelkövetés, gyakran az életkorukra hivatkozva a sértettek nem tesznek feljelentést – ezzel pedig véleményem szerint akadályozzák nemcsak a számonkérést, hanem a segítségnyújtás lehetőségét is.

¹ Váradi Julianna Nyomozástan IV. A kriminológia alapjai
https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszk_ozrendszerenek_kialakitasa/19_0731_024_100915.pdf
Letöltés ideje: 2022. 07.07.

² Fekete Olívia: A gyermekkori és fiatalkori bűnözés fejlődési modelljei. Alkalmazott Pszichológia, 2015. 15(4):57–80.

II.2. Pszichológiai, szociológiai, biológiai elméletek a bűnözés okairól

Az, hogy miért követnek el az emberek bűncselekményt sokan és sokat kutatták. A bűnelkövetésre vonatkozóan vannak pszichológiai, szociológiai és biológiai elméletek.

A teljesség igénye nélkül néhány elméletet szeretnék kifejtetni a bűnözői magatartás hátterében lévő okokról.

A pszichológiai elméletek közül az egyik legismertebb a pszichoanalízis elmélete, mely **Sigmund Freud** nevéhez köthető. Freud szerint az emberi lelki folyamatok 3 tartományban zajlanak. A magatartás csaknem minden esetben a személyiség e három fő rendszerének – id, az ego és a szuperego – kölcsönhatásából alakul ki. A fejlődés zavarai előbb-utóbb a személyiség alkalmazkodási, beilleszkedési zavarainak egész sorát okozzák. Ha a tudatalatti ellenőrzése nem megfelelővé válik, s az innen előtörő motívumok erősebbek, mint a korlátok, ebben az esetben bekövetkezik a deviancia elkövetése.

Szintén meghatározó a pszichológiai elméletek közül a kötődésemélet, melynek alapjait az 1950-60-as években **John Bowlby** angol pszichiáter teremtette meg. Kutatásai során azokra a klinikai interjúkra támaszkodik, melyek pszichikailag zavart, bűnelkövető serdülőkről és felnőttekről készültek. A bűnelkövetés a kötődés zavaival magyarázta. Vizsgálódásának eredményei azt mutatják, hogy az anyának, illetve az őt helyettesítő személynek nagyon fontos szerepe van abban, hogy megfelelő érzelmi kötődés segítségével a későbbiekben a személy egészséges társas kapcsolatokat alakítson ki, és tudjon alkalmazkodni a közösséghez és más emberekhez. Ugyanakkor nem bizonyított teljes mértékben, hogy az anyahiány közvetlenül normasértő magatartást idézne elő.

Hazánk egyik legközkedveltebb pszichológusa, **Popper Péter** a bűnelkövetéssel összefüggő személyiségjellemzőket három pontban foglalta össze:³

1. *Általános, személyiségbeli éretlenség*, amely fejlődésbeli elakadás eredménye. Jellemzői: feszültségteli helyzetek rossz toleranciája, késleltetés és a kitartás képtelensége, ingerkereső tevékenység, fokozott jelenidejűség és énközpontúság, csökkent vagy hiányzó empátia-készség, tettek következményeinek figyelmen kívül hagyása, ösztönkiélési formák elsődlegessége, ellentétes szociális szerepek egyidejű gyakorlása.
2. *Morális defektus, grandiózus-én*, ez pedig az alábbiakban nyilvánul meg: a hiányzó vagy torz erkölcsi normák hátterében a düh, hiány vagy feljogosítottság érzése lappang, ami az én-funkció és az önértékelés zavarában mutatkozik meg, amely állapotban a bűncselekmény véghezvitele egy túlkompenzálási kísérlet a csökkentértékűség érzésével szemben.
3. *Az agresszív telítettség magas foka és annak társadalmilag elfogadhatatlan megoldási módjai*: amikor a gyermeknél tapasztalható az, hogy a környezet felfedezésére irányuló agresszív viselkedés nem kerül a társadalmi normáknak megfelelő szülői kontroll alá, így később oppozíciós viselkedésben rögzül.

A szociológiai elméletek közül **Cohen** szubkultúra elmélete ad választ arra, hogy ugyanazon környéken élők közül egyesek miért lesznek tagjai adott szubkultúrának, s követnek el deviáns viselkedéseket, mások miért nem. A fiatalkori bűnözéssel több klasszikus *kriminológiai modell* is foglalkozik. **Thomas** modelljében a deviáns viselkedés és a bűnözés megjelenéséhez a család kulturális környezetváltása vezet, hiszen csökken a család érték közvetítő szerepe. A **Park** és **Burgess** féle elméletben a bűnözői életvitel hagyományozódik a koncentrikus zónákban, vagyis az olyan területeken, ahol sok bűnöző él. Az egyik legismertebb elmélet a **mertoni klasszikus kényszerelmélet**, mely szerint nem mindenkinek van lehetősége elérni egy célt és ha valaki nem tudja a legitim utat választani, az bűnözéssel fogja elérni az adott célt. Ezt az alapmodellt **Agnew** továbbfejlesztette. Ebben az integrált kényszerelméletben a felnőtt státusz privilégiumainak megszerzése érdekében eszközként jelenik meg a bűnözés. Deviáns csoporttagság esetén a deviáns csoport elfogadása,

³ Vilics Tünde: Kriminálpszichológia és kriminálpszichológus

<https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/issue/view/52/87> letöltés ideje: 2022.07.08.

elismerése és pozíciószerezés érdekében jelenik meg a bűnözés. A **lemerti** és **beckeri címkézéselmélet** pedig arról szól, hogyha valakit deviánsként értékelnek, akkor azonosulni fog ezzel a fajta viselkedéssel. A szociális tanuláselméleti alapokra építő modellek esetében a kortársaktól jövő megerősítések formálják a deviáns viselkedést. Ide tartozik **klasszikus sutherlandi differenciális asszociáció modell**, illetve ennek továbbfejlesztett verziója, **Aker differenciális asszociáció megerősítés modellje**. A **hirschi társadalmi kontroll elmélete** arról szól, hogy bűnözéshez vezet a társadalmi kontroll és önkontroll hiánya, valamint a kora gyermekkori szocializációs deficit is meghatározó. A bűnözés általános elméletében **Gottfredson** és **Hirschi** az önkontrollfunkciók fejlettségéhez és működéséhez kapcsolják a devianciát, és hangsúlyozzák a kora gyermekkori fejlődés szerepét.⁴

A fent említett elméleteken túl fontos megemlíteni a **biológiai elméleteket** is. A biológiai elméletek közül igen érdekes a kromoszóma-rendellenességgel kapcsolatos megközelítés. Az 1960-as évek elején a humángenetikai kutatások jelentős eredményeket értek el a kromoszóma-rendellenességek terén. A különböző tanulmányok arra utaltak, hogy a férfiaknál a XY nemi kromoszómákban mutatkozó hiány vagy többlet rendellenes szomatikus és pszichikus vonásokkal jár együtt. Ilyen rendellenességek lehetnek pl. X0, az XXY, valamint az XYY szindróma. 1960-as évek második felében Edinburghban a bűnöző betegek részére fennálló kórházban összefüggéseket mutattak ki a kromoszóma-anomáliák és a törvénysértés, törvénysértők személyisége között. Ettől kezdve különösen az erőszakos, élet és testi épség elleni bűncselekmények okaiként emlegették a XYY kromoszóma-rendellenességet.⁵

Jól látható ebből a fejezetből, hogy számos elmélet létezik a bűnelkövetés, bűnözés magyarázatára. Ha ezekből az elméletekből indulunk ki, akkor elmondható, hogy a bűnelkövetésnek vannak szubjektív és objektív okai. A fiatalkori bűnelkövetés tekintve **objektív** ok lehet a családi probléma, például helytelen nevelés, családban jelen lévő deviáns viselkedés vagy akár a rossz baráti társaság. Míg a **szubjektív** okok közé sorolható a bosszú, a bűnözési hajlam vagy a társadalmi normák elvesztése.⁶

⁴ Fekete Olívia: A gyermekkori és fiatalkori bűnözés fejlődési modelljei. Alkalmazott Pszichológia, 2015. 15 (4):57–80.

⁵ VIGH JÓZSEF: Kriminológiai alapismeretek, 1998, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 74-75.o.

⁶ VIGH JÓZSEF: Kriminológiai alapismeretek, 1998, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 136.o.

III. A bűnözés megelőzése

A bűnelkövetés visszaszorítása érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni a bűnüldözés mellett a prevencióra is. A megelőzés során olyan konkrét célokat kell megfogalmazni, melyek alkalmasak az elkövetővé és áldozattá válás számának csökkentésére. E feladatok ellátásában a rendőrségnek is kiemelt szerepe van. A prevenciónak egyik legfontosabb feladata az előző fejezetben bemutatott okok kompenzálása, azok kezelése, melyet az elsődleges, másodlagos és harmadlagos prevenció keretein belül tehetünk meg.

A prevenció kategorizálása szerint megkülönböztetünk *elsődleges, másodlagos és harmadlagos prevenciót*.⁷

- **Elsődleges prevenció:** az elsődleges prevenció szintjének eszközeit a különböző korrekciós módszerek adják, melyek mérséklék az iskola, illetőleg más nevelő funkciót ellátó intézmények szegregáló hatását, továbbá terjesztik a konfliktusok feloldásának erőszakmentes technikáit a fiatalok körében. Ide sorolhatók az iskolakerülés, a csavargás, a szökés megfékezésének eszközei is.
- **Másodlagos prevenció:** e körbe azok az intézményes reakciók tartoznak, melyek a már veszélyzónában élőkre, illetve az enyhébb devianciát tanúsítókra irányulnak. A „címzettek” tehát konkrét veszélyeztetett csoportok (pl. a kábítószerfüggők).
- **Harmadlagos prevenció:** a harmadlagos megelőzés a már elkövetett bűncselekményekre való intézményes reakciót foglalja magában, így az elkövetőkre, illetőleg a sértettekre és az áldozatokra irányul. Az e szinthez tartozó eszközök, intézkedések célja az ismételt bűnelkövetés és áldozattá válás elkerülése, így ez a szint értelemszerűen összekapcsolódik a büntetőpolitikával. A harmadlagos prevenció eszköze például a pártfogó felügyelet.

A prevenció céljait tekintve pedig megkülönböztetünk **közvetlen** (például rendőri fokozott jelenlét) és **közvetett prevenciós célt** (a bűncselekmények felderítésének hatékonysága és a tettenérés kockázatának növelése).

⁷ GÖNCZÖL KATALIN – KEREZSI KLÁRA – KORINEK LÁSZLÓ – LÉVAY MIKLÓS: Kriminológia – szakkriminológia, 2006, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, Budapest, 318–321. o.

A megelőzés során különös figyelmet kell fordítani a gyermekekre, fiatalokra, fiatal felnőttekre, hátrányos és veszélyeztetett helyzetű társadalmi rétegekre. A bűnözés megelőzésének a lehetőségét és módjait véleményem szerint már a gyermek korai neveltetésben is alkalmazni kellene, hiszen a gyermek, vagy akár a „kamasz” nincs vagy csak nagyon ritkán van tisztában azzal a ténnyel, hogy a bizonyos tettel akár bűncselekményt követ el. A lakosság szocioökonómiai összetételéhez alkalmazkodva kellene a szülőknek prevenciós előadásokat tartani, hogy tisztában legyenek azzal, miként tudják segíteni gyermeküket abban, hogy ne váljon se áldozattá, se elkövetővé.

Meglátásom szerint az óvoda az a közeg a gyermek számára, ahol még kirekesztettség vagy megkülönböztetés nélkül önfeledten élhetik mindennapjaikat. Bár az erőszak, mint magatartási forma már itt is megjelenik, hiszen az erőszakosabb, rosszabb magatartással rendelkező kisgyermek gyakran elveszi a játékát, összedönti a homokvárát annak a gyereknek, aki esetlegesen visszahúzódóbb, csendesebb személyiséggel rendelkezik. Ekkor a kisgyermek még mondhatni, hogy nem tudatosan, de már az erejét fitogtatva vitte véghez a cselekményét. Nagyon fontos lenne már itt beavatkozni, ha az óvodapedagógus érzékeli, hogy magatartási problémái vannak a gyermeknek, javasolt azonnali jelzés a szülők felé, szükség esetén pedig a gyermekvédelmi jelzőrendszert bevonni. Ha ekkor nem kap szakmai segítséget a gyermek, a család, nagyon gyorsan elindulhat a címkézés folyamata.

Az óvodát követően a gyermek 6-7 vagy esetleg 8 éves korában tapasztalja az első nagy környezetváltozást, elkezdődött az iskola. Ez az időszak az, ahol a szülőnek kötelessége a gyerekének a figyelmét felhívni arra, hogy az embertársaival szemben milyen viselkedési norma a megfelelő. Nagyon sok általános iskolában az első osztályt a gyerekek úgy kezdik meg, hogy a teljes óvoda csoport együtt indul az első osztályba, de vannak olyan régiók, települések, ahol a gyermek teljesen idegen környezetbe kerül. Ez sokszor félelmet kelt a kisgyerekekben. Emellett nem szabad arról sem elfeledkezni, hogy a létszámnak és az életkori eloszlásnak köszönhetően a kisebb tanulók gyakran ki vannak téve a felsőbb éves tanulók bántalmazásainak, bizonyos dolgok kikényszerítésének. Itt még csak nagyon ritkán beszélhetünk bűncselekményekről, általában ellopnak egy ruhadarabot, vagy erőszakkal elveszik a reggelit, szélsőséges esetben történik bántalmazás. Úgy gondolom, hogy ekkor arra kell megtanítani a gyermeket, hogyha bántalmazás éri, merjen szólni, illetve az erőszakmentes kommunikációval, a bántalmazó gyermekek speciális támogatásával is sokat lehet segíteni a helyzeten. Nagyon fontos, hogy a bántalmazó tanulóval külön foglalkozzunk, útmutatást kell adni, hogy miért nem jó ilyet tenni, milyen következményei lehetnek.

A következő állomás és változás a középiskola. A serdülő ekkor keresi önmagát, az öltözködési stílusát, beszéd stílusát, éppen a felnőtté válás küszöbén van. Számos elbizonytalanodás, kérdés van ilyenkor a fiatal és természetesen a szülők fejében. Nagyon gyakran pont ez az életszakasz az a szülők életében, hogy mivel már egyre önállóbb a gyermek, kevésbé foglalkoznak vele, inkább a neveltetéséhez szükséges anyagi javak megteremtésén fáradoznak. Sokszor látom, hogy a gondoskodás ekkor kimerül abban, pl., hogy a fiatal, kiskamasz kap egy mobiltelefont. Nem vezérli rossz szándék a szülőket, inkább úgy vélem, hogy ez egyfajta megnyugvást eredményez számukra, hogy a tizenéves gyerekük bármikor elérhető legyen, ha baj van. De nem minden szülő engedheti ezt meg magának. Abban a környezetben, ahol én nevelkedtem, sokszor láttam azt, hogy az a kamasz, akivel a szülők nem foglalkoztak, nem megfelelően nevelték, erőszakkal, elvette a telefont az iskolatársától. Azonban nem minden esetben tudja ilyenkor a fiatal, hogy ő már bűncselekményt követett el. Innentől kezdve egy bélyeg kerül rá, amit talán sosem tud majd levetközni a későbbiekben. Sokszor tapasztaltam, hogy a szegény sorsú gyerek általában nem jó tanuló, nincs olyan személy, aki segítsen neki. A családjaiknak nincs meg a háttere, hogy támogassák a gyereket. Ezekben a családokban dominál a munkanélküliség, a sok gyermek, vagy az egyik szülő hiánya. A mindennapi megélhetéssel is küszködő családok nem tudnak luxustermékeket adni a gyerekeknek, ezért ezeknek a gyerekeknek a nagy része erőszakkal fogja elvenni a másiktól. Azt gondolom, hogy nem feltétlenül azért veszi el, mert szüksége van az adott tárgyra, hanem azért, hogy eladja, mert az érte kapott pénzre van szüksége. Itt gyakran a bűnelkövetésre való nyitottság kialakul a gyermekben és könnyebb pénzszerzési lehetőségnek tűnik, mint dolgozni, mert otthon is ezt látta a szüleitől, testvéreitől szocializációja során.

Sokszor kerülnek a fiatalok olyan szituációba, hogy az iskolába kiközösítik, mert szegény, szakadt a ruházata, piszkos, vagy csak nincs megfelelő iskolai tanszere. Ez a bántalmazásnak és a bűncselekmény elkövetésének azon oldala, amikor a szegényebb család gyermeke a saját maga védelme érdekében teszi azt, amit egyébként sosem tenne meg. A kiközösített kamasz az őt ért sérelemért vissza akar vágni a szóban bántalmazó, lelki terrort alkalmazó társának és hirtelen felindulásból követ el bántalmazást.

Ez a néhány fenti példa is arra utalt, hogy bizony az iskolában jelen van az erőszak és erre szükséges reagálni. Úgy gondolom, hogy a szülőknek és az iskolának folyamatos kapcsolatban kellene állni és egy állandó kapcsolatot fenntartani, hogy ezzel is segítsék a gyerekek fejlődését.

A szülő és iskola közötti kapcsolat megerősítésében sem segített a pandémia miatt kialakult online oktatás, mert az a csekély személyes kapcsolat is megszűnt, ami eddig a szülői értekezlet kapcsán megvolt.

Véleményem szerint az iskolán belüli sportfoglalkozások számának növelése hozzájárulna a bűnmegelőzés hatékonyságához. A sport fejleszti az egyént a társadalom olyan tagjává, aki képes a kitartásra, a nemet mondásra, a szabályok elfogadására, a társakkal történő együttműködésére és ezáltal a közösség normáinak elsajátítására. A sport képes olyan szociális kompetenciákat fejleszteni és attitűdváltozásokat elérni, amelyek a bűnmegelőzésben is fontosak. Például szabálykövetés, csapatmunka, agresszió levezetés, erőszakmentes konfliktuskezelés, tisztelet, elismerés, veszíteni tudás és öröm. A sport hozzájárul a bűnözés mennyiségi és minőségi csökkenéséhez, a fiatalok áldozattá és/vagy elkövetővé válásának elkerüléséhez.⁸

Rossz tapasztalat, hogy sok iskolában csak egy lehetőségük van a bűnt elkövető gyermekeknek. Sokszor találkozunk olyan esettel, hogy egy rossz lépés miatt, az iskola eltávolítja a gyermeket az intézményből és egy másikba küldi. A gyerekeknek ez nagyon rossz, mert azt érzi, hogy lehetőséget sem adtak neki, csak meg akartak tőle szabadulni.

A bűnmegelőzés kapcsán beszélhetünk passzív és aktív segítségnyújtásról. Passzív segítségnyújtás lehet az elhagyatottabb, szegényebb környezetben a kamerarendszerek kialakítása és korszerűsítése. Ez segítség lehet a bűnmegelőzésben és a bűnalkalmak számának csökkentésében. Véleményem szerint azonban sokkal fontosabb lenne az aktív segítségnyújtás. Például polgárőregyesületek, biztonsági csoportok jelenétének a növelése, a rendvédelmi szervek visszatérő ellenőrzése, pedagógiai és gyermekvédelmi segítségnyújtás.

Azokra a területekre, ahol a bűnisméltés rendszeres, javasolnám olyan járőrök folyamatos jelenlétét, akik megfelelő helyismerettel, kiállásukkal és intézkedéseikkel, tudnának hatni a fiatalok bűnelkövetőkre. Valamint megoldást jelenthet a közösségi bűnmegelőzés, nevezetesen önkormányzatiság erősítése, várostervezés, közösségi kultúra terjesztése, kisebbségpolitika, közösségépítő és közösségvédelmi programok, közösségi programok a bűnelkövetők reintegrációjára.

⁸ Diószegi Judit – Molnár István Jenő: https://bunmegelozes.info/sites/default/files/2019-03/Sport_közösség_bűnmegelőzés.pdf letöltés ideje: 2022.07.11.

A települések vezetőinek bűnmegelőzési programokat, előadásokat kellene szervezniük. A roma fiatalokat motiválni lehetne a tanulásra, ha minél szélesebb körű tájékoztatást kapnának a tanulóknak járó juttatásokról és ösztöndíjakról.

A hátrányos helyzetű vagy a halmozottan hátrányos helyzetű családoknak és a veszélyeztetett csoportoknak az életében egy családgondozási program, vagy egy gyermekjóléti szolgálati csoport munkatársának a segítsége is fontos lenne.

Meglátásom szerint hatalmas problémát okoz az is, hogy a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények büntetőeljárása meglehetősen hosszadalmas, évek telnek el a bírósági tárgyalásig, illetve a jogerős határozat meghozataláig. Ezen idő alatt is szükséges lenne, hogy pártfogó irányítsa a fiatalkorú életvezetését, megelőzve egy ismételt bűncselekményt.

Az előzőekben esett szó az iskolai problémákról, a szegénységről, azonban szeretném kifejezni a véleményemet a mozaikcsaládról. Manapság a házasságok nagy része válással végződik, ami nem csak a szülők számára, hanem a gyermekek számára is rendkívül nehéz. Álláspontom szerint ez a gyermek fejlődésében, főleg kamaszként egy óriási kihívást jelentő szituáció, mert a megszokott felállástól eltérve egy új embert, netalán mostohatestvéreket kell az életébe beengednie. Erre a helyzetre a gyerekek különböző módon reagálnak. Nem törvényszerű, de előfordulhat, hogy a mozaikcsalád „jött” tagja nem igazán ápol jó kapcsolatot a gyerekekkel, ami folyamatos konfliktushoz vezethet. Ha a gyerek nem kap megfelelő és a számára elegendő szeretetet az új családban, akkor úgy érzi, hogy csak a lázadással, a figyelemfelkeltő viselkedéssel tudja magára felhívni a figyelmet a vérszerinti szülőnél, mert úgy érzi, hogy eldobták őt. Ezek háttérében a családi egység hiánya áll. Ezért nagyon fontos a mozaik család esetében, hogy a „te családot” és „én családom” helyett a „mi családunk” érzése alakuljon ki. Ehhez nyílt, őszinte beszélgetések, közös családi programok, tolerancia és rugalmasság kell.

Összességében elmondható, hogy a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények megelőzése és megakadályozása mindannyiunk érdeke, az egész társadalom felel azért, hogy szebb és boldogabb jövőt tudjunk biztosítani a gyerekeinknek.

IV. Statisztikai adatok a fiatalkori bűnelkövetésről

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a 105. §. (1.) bekezdése szerint „Fiatalkorú az, aki bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.”⁹ Ebben a fejezetben azt tekintem át, hogy milyen statisztikai adatok állnak rendelkezésre a fiatalkori bűnelkövetők arányával kapcsolatban.

A táblázatokban a 19 megye és a BRFK területe szerepel, így 20 terület került összehasonlításra. Álláspontom szerint a bűnelkövetések száma nagymértékben összefügg az vizsgált területek nagyságával, lakosságának számával, illetve a terület földrajzi elhelyezkedésével is. Az adatokat elemezve megállapítható, hogy fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, valamint a BRFK területén a legmagasabb.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye az ország szegényebb régiójába tartozik, véleményem szerint a magas munkanélküliség, az alacsony iskolai végzettség, a fejlődés hiánya is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a vizsgált időszakokban ez a megye szerepelt az elsők között a BRFK mellett a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények számában. Győr-Moson-Sopron megye területe munkalehetőségekben gazdag, szociális hálójá megfelelően kiépített, fejlettségében, földrajzi elhelyezkedésében az ausztriai határ közelsége miatt is szerencsésnek mondható.

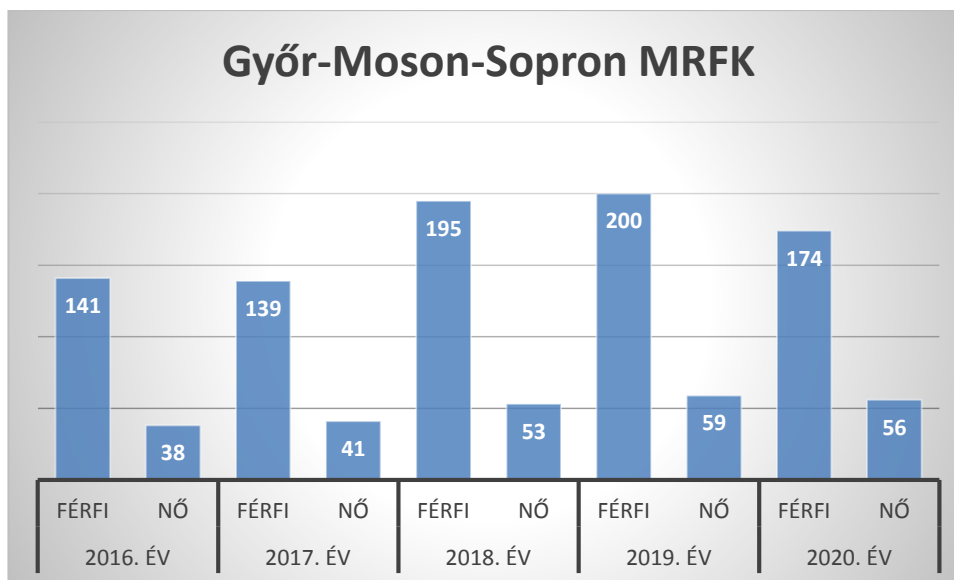
Az alábbiakban diagram és táblázat segítségével szeretnék adni egy képet a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények arányáról.

⁹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> letöltés ideje: 2022. 07.08.

Rendőri eljárásban regisztrált elkövetők és elkövetések számának alakulása nem és korcsoport szerint (MRFK)	2016. év		2017. év		2018. év		2019. év		2020. év	
	fiatalkorú (14-17)		fiatalkorú (14-17)		fiatalkorú (14-17)		fiatalkorú (14-17)		fiatalkorú (14-17)	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
BRFK	668	223	756	263	798	225	778	248	825	298
Baranya MRFK	255	46	172	47	189	47	303	78	349	90
Bács-Kiskun MRFK	405	65	291	40	380	46	435	26	445	67
Békés MRFK	153	41	130	22	180	32	173	38	196	38
Borsod-Abaúj-Zemplén MRFK	776	136	721	133	605	123	835	136	928	135
Csongrád-Csanád MRFK	547	83	170	43	349	74	265	88	217	68
Fejér MRFK	177	29	144	29	176	24	193	43	150	48
Győr-Moson-Sopron MRFK	141	38	139	41	195	53	200	59	174	56
Hajdú-Bihar MRFK	480	99	378	94	352	107	476	74	460	59
Heves MRFK	225	64	201	46	260	44	192	45	271	32
Komárom-Esztergom MRFK	139	28	128	28	113	28	106	32	146	41
Nógrád MRFK	173	27	133	33	154	25	265	26	195	21
Pest MRFK	387	62	298	57	343	74	355	44	474	76
Somogy MRFK	198	48	186	32	253	50	229	38	293	31
Szabolcs-Szatmár-Bereg MRFK	576	118	515	114	491	97	540	107	543	132
Jász-Nagykun-Szolnok MRFK	376	73	272	53	345	60	275	36	242	52
Tolna MRFK	150	27	136	38	122	50	171	186	240	41
Vas MRFK	93	19	107	30	87	51	137	53	117	35
Veszprém MRFK	149	23	153	27	133	35	233	62	235	48
Zala MRFK	129	26	104	33	116	28	167	37	132	30
Országosan összesen	6 197	1 275	5 134	1 203	5 641	1 273	6 328	1 456	6 632	1 398

1. táblázat regisztrált elkövetők száma 2016-2020 között

A fenti táblázatból is látható, hogy 2016. évben Győr-Moson-Sopron megye területén, megyei felosztásban a 6. 2017. évben a 8., 2018-ban pedig a 10., 2019-ben a 7. és 2020-ban a 6. legkevesebb fiatalkorú bűnelkövetőt regisztráltak. Ha konkrétan Győr-Moson-Sopron megyét nézzük, akkor az alábbi diagrammal tudom szemléltetni a 2016-2020 közötti adatokat.

1. számú diagram: Fiatalkorú elkövetők aránya Győr-Moson-Sopron megyében

A diagramon megfigyelhető, hogy az évek múlásával a férfi elkövetők száma növekedett, míg a női elkövetőknél nem tapasztalható ilyen mértékű változás. Azt is láthatjuk, hogy az elkövetők nagyjából 3/4-e férfi és 1/4 nő. Ez a kiugró eltérés talán a két nem különböző magatartásbeli sajátosságaiból fakad: a fiúknál ez az időszak a hűsködésről, a csoportokba tömörülésről, a bizonyítani vágyásról, a kontroll nélküli viselkedésről szól. Bár a kamaszkor a lányok estében sem könnyű időszak, náluk – a statisztikai adatok szerint - ez kevésbé vezet bűncselekmények elkövetéséhez.

Összességében elmondható, hogy a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények száma az utóbbi évtizedben növekvő tendenciát mutat. Megváltozott a bűnözés összetétele, egyre erőszakosabb bűncselekményeket követnek el. A fiatalkorú bűnelkövetők nemek szerinti megoszlását tekintve több a fiú, mint a lány. Jelentősen megnőtt a vagyon elleni bűncselekmények száma, ennek valószínűleg az az oka, hogy a legtöbb családban a pénz lett a legfőbb érték.

V. Interjú kutatás a fiatalkori bűnelkövetésről

V.1. A kutatás módszertani háttere

A szakirodalmi áttekintést követően nagyon fontosnak tartottam, hogy saját tapasztalatot is szerezzek a témáról, éppen ezért interjúkat is készítettem, melynek főbb eredményeit ebben a fejezetben mutatom meg.

Kutatásom célja az volt, hogy a szakirodalomban megfogalmazottakat a különböző szakemberekkel és a bűnelkövető fiatallal készített interjúk eredményeivel összevetve a statisztikai adatok elemzésének segítségével kutatási kérdéseimre választ kapjak. A statisztikai adatok mellett fontosnak tartottam, hogy megkérdezzek olyan gyakorló szakembereket, akik munkájuk során találkoztak már fiatalkorú bűnelkövetőkkel. Arra voltam kíváncsi, hogy az elméleti részben bemutatottakhoz képest mennyire eltérőek a tapasztalataik, hogyan látják ezt a problémakört, milyen megoldási javaslatok vannak. Ennek érdekében kértem fel interjúra az alábbi szakembereket: először a Kónyi Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ, Család-és Gyermekjóléti Szolgálat Szolgálatvezetőjével, majd Völcssey András rendőr alezredes Úrral, a Győr-Moson-Sopron megyei Rendőr-főkapitányság, Bűnügyi Osztály Osztályvezetőjével beszélgettem. Ezt követően egy pártfogót kérdeztem a fiatalkorúak pártfogásáról. Végül egy olyan felnőtt férfival is interjút készítettem, aki fiatalkorában követte el büntetettét.

Többek között olyan kérdésekre kerestem a választ, hogy a különböző szakemberek hogyan vélekednek a prevencióról, milyen családi háttérrel rendelkeznek ezek a fiatalkorúak, mi állhat az elkövetés hátterében, milyen gyakoriak és jellegüket tekintve milyen bűncselekményeket követnek el, valamint milyen segítséget kapnak/hogyan lehet őket segíteni, ha letértek az útról. Az interjúalanyokat tudatosan választottam ki, törekedtem arra, hogy Győr-Moson-Sopron megyén belül a közvetlen környezetemben dolgozókat keressem fel. Próbáltam olyan szakembereket kiválasztani, akik a fiatalkorú bűnelkövetőket különböző szemszögből látják és több éves tapasztalattal rendelkeznek. A szakembereken túl lehetőségem volt egy fiatalkorú bűnelkövetővel is interjút készíteni. Ezek az interjúk mindegyike félig strukturált volt, ami azt jelenti, hogy fogalmaztam meg előre kérdéseket, de a válaszokból adódóan újabb kérdéseket is feltettem. Az interjúk vázlatait és legépelt szövegét a mellékletbe tettem bele. Az interjú kialakításánál figyelembe vettem az interjúalany munkájának sajátosságait, így bár tartalmilag hasonló fókuszúak voltak a kérdések, de a megfogalmazás nem volt teljes mértékben azonos.

VI. Interjúk

VI.1. Interjú a Gyermekjóléti Szolgálat Vezetőjével

Az információkat Pákai Tünde a Kónyi Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ, Család- és Gyermekjóléti Szolgálat Szolgálatvezetője biztosította, aki beleegyezett nevének közlésébe.

A fiataalkori bűnelkövetés megelőzésében kiemelten fontos szerepet játszanak a gyermekvédelmi rendszer szereplői, azok között is a család- és gyermekjóléti szolgálatok és központok, akik az 1997. évi XXXI. tv. , ami a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szól, jogszabály alapján alapellátást látnak el. Az alapellátásnak legfontosabb feladatai közé tartozik, hogy hozzá kell járulnia a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez. A gyermekjóléti szolgáltatás során a gyermekek érdekeinek védelme az elsődleges. A szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával végzik a munkájukat. Ezért is tartottam fontosnak, hogy interjút készítssek a kónyi Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ Család- és Gyermekjóléti Szolgálatának szolgálatvezetőjével.

A szolgálatvezető kifejezetten fontosnak tartja a prevenciót, munkájuk során elmondása szerint bűnmegelőzés célból többek között szabadidős, közösségi programokat szerveznek. Nevelési-oktatási intézmények kérésére előadásokat tartanak, akár általánosságban a bűnelkövetésről, akár egy-egy megadott téma köré csoportosítva. Azért is emelte ki a szabadidős programokat interjúalanyom, mert szerinte ezek egyrészt alternatívát nyújtanak a szabadidő hasznos eltöltésére, valamint a közösséghez tartozás érzését erősítik. A szabadidős programok, előadások szervezése és lebonyolítása szoros együttműködést igényel mind a rendvédelmi szervekkel, mind pedig a gyermekek, fiatalok életterébe tartozó szakemberekkel. Örömmel hallottam, hogy gyakran szerveznek közlekedésbiztonsági- és balesetmegelőzési foglalkozásokat, melyek során a gyerekek, fiatalok játszva sajátíthatják el a közlekedési szabályokat rendőr kollégák segítségével.

A rendőrséggel való kapcsolat más területen is működik, ahogy az interjúból kiderült: „Ezen felül bűnmegelőzési programokat is tartunk, amiken felhívjuk a figyelmet az egyes bűncselekmények tartalmára, hiszen volt már rá példa, hogy a kiskorú elkövető nem volt tisztában azzal, hogy ő tettével bűncselekményt követett el.

Sok esetben a várható következményekkel sincsenek tisztában a fiatalok. Korábbi években jellemző volt, hogy szolgálatunk részt vett a rendőrség által szervezett akciókban, gondolok itt arra, mikor társszervként működünk közre a hétvégi, esti razziákban, mikor szórakozóhelyeket, vendéglátóhelyeket kerestünk fel, és ellenőriztük az ott lévő fiatalokat. Tapasztalataim szerint volt visszatartó ereje ezeknek a razziáknak.” – emelte ki interjúalanyom. Véleményem szerint is ez egy nagyon jó területe az együttműködésnek, nemcsak a szolgálat munkáját könnyítheti meg, hanem a rendőrségét is, hiszen számos információval csak a családgondozó kollégák rendelkeznek.

A szolgálat az elmúlt 3 évben konzorciumi partnere volt egy pályázatnak, aminek a keretén belül a résztvevő településeken bűnmegelőzési hetet tartottak minden évben fiataloknak, illetve tájékoztató előadásokat szülőknek bűnmegelőzés témájában.

A bűnmegelőzési feladat ellátása alapvetően együttműködésen alapul. Interjúalanyom is számos külső segítséget is igénybe vesz annak érdekében, hogy minél színesebb és eredményesebb legyen a prevenciós munkájuk. A szolgálat például kiváló kapcsolatot ápol a Marcus Security tulajdonosával. A cég részletesen kidolgozott bűnmegelőzési programmal rendelkezik gyermekek és fiatalok részére, az itt megtartott foglalkozások a szolgálatvezető szerint rendkívül eredményesnek bizonyulnak.

A bűnmegelőzés természetesen egy kis szelete csak a prevenciós munkánknak, hiszen a szolgálat feladata nemcsak a bűnelkövetés megelőzése, hanem a konkrét veszélyeztetettség kialakulásának a megelőzése is.

Arra a kérdésemre, hogy mennyire fertőzött a terület, elmondta interjúalanyom, hogy a szolgálatnak csak az ellátási területükre vonatkozóan vannak adatai, 21 települést fednek le a megyéből. Megyét tekintve sajnos csak 2017-2018-as adatok állnak a rendelkezésükre, mivel ezt követően már nem kötelező feladat ezen adatok összegyűjtése megyei szinten. Korábbi években minden év májusában kellett adatot szolgáltatni minden gyermekjóléti szolgálatnak a megyei gyámhivatal felé azzal kapcsolatban, hogy előző évben hány szabálysértő, bűnelkövető vagy áldozattá vált kiskorú jutott a szolgálat tudomására. Ezeket az adatokat minden évben egyeztető értekezlet keretében bemutatta a megyei gyámhivatal, ezért vannak megyei adatok 2017-es és a 2018-as évre vonatkozóan.

2017-ben megyénkben 14 gyermekkorú, 33 fiatalkorú szabálysértést és/vagy bűncselekményt elkövető kiskorú volt a megye szolgálatainak alapellátásában. Központok gondozásában (itt már hatósági intézkedéssel érintett kiskorúakról beszélünk) 8 gyermekkorú, 79 fiatalkorú elkövető volt a statisztikai adatok szerint.

2018-ban az alapellátást végző szolgálatok látókörében 20 gyermekkorú, 41 fiatalkorú elkövető volt, a központok által végzett gondozásban pedig 22 gyermekkorú, 57 fiatalkorú elkövető volt. Itt az adatokban átfedések lehetnek, ugyanazon kiskorú megjelenhet mind a szolgálat, mind a központ statisztikájában. A szolgálat területén (21 település a megyéből) nem kirívóan magas a kiskorú elkövetők száma, de interjúalanyom véleménye szerint, 1 kiskorú elkövető is sok.

A családi háttérrel kapcsolatban kiemelte a szolgálat vezetője, hogy tapasztalatai szerint a családi háttér vegyes. Voltak olyan kiskorú elkövetők, akik szegény, alacsony iskolázott, munkanélküli szülőkkel rendelkező családból származtak, de volt példa több esetben arra is, ahol viszont a család jól szituált, jó anyagi körülmények között volt. Sajnos több esetben tapasztalták azt, hogy a gondozott gyermek egészen kicsi korától kezdve bűnelkövető volt. Azóta már nagykorú, felnőtté vált, és a bűncselekmények elkövetését azóta is folytatja, melynek következtében már többször kapott börtönbüntetést is. Ezen esetekben a fiataloknak legalább az egyik szülője is elkövető volt, a gyerekek ezt a mintát követték.

Amikor a fiatal családi háttere megfelelő, és mégis elkövetővé válik, annak általában a nem megfelelően választott baráti társaság a kiváltó oka. A segítőmunka során az együttműködést tekintve is változó tapasztalataik vannak, előfordul, hogy a család csak látszólag együttműködő, ilyen esetben nagyon nehéz a családdal végzett segítő munka. Ha nincs együttműködés, ilyen esetben hatósági intézkedést kezdeményeznek. Azonban a valós együttműködés hiányában nem számíthatnak pozitív eredményre.

Fontosnak tartottam rákérdezni, hogy amikor valaki elkövetővé vált és kapcsolatba került a szolgálattal, akkor milyen segítségnyújtási lehetőségei vannak annak érdekében, hogy az újabb bűnelkövetést megelőzzék? A szolgálat kollégái a segítő munka során a szociális munka módszereivel és eszközeivel dolgoznak. Nincs kifejezett „recept”, minden család, és minden ügy más, nincs két egyforma segítő munkafolyamat. De minden esetben első lépésként felméri a család helyzetét, megpróbálják kiszűrni a diszfunkciókat, illetve feltérképezik azokat az erőforrásokat, akik segítséget tudnak nyújtani az elkövető fiataloknak és családjaiknak. Ahhoz, hogy a bűnismétlést megelőzzék, meg kell tudniuk, hogy mi volt az elkövetést kiváltó ok és ezt a kiváltó okot kell megszüntetni, illetve erre megoldást találni.

A családdal közösen készítenek egy cselekvési tervet, melyben feladatok kerülnek rögzítésre. A cselekvési tervnek, feladatoknak alkalmasnak kell lennie arra, hogy pozitív eredményt érjenek el. A bűnismétlés elkerülése érdekében többek között magatartási szabályokat állítanak a fiataloknak, a szülőknek nevelési tanácsokat adnak, alternatív programokat szerveznek (pl.: táborok, szabadidős programok), szükség esetén külső szakembereket vonnak be a fiatallal/családdal való közös munkába. Külső szakembereken a jelzőrendszer tagjait értik, (pl.: osztályfőnök, gyermek- ifjúságvédeleми felelős, iskolai szociális munkás, pszichológus, egészségügyi szolgáltatók, szakorvosok, mediátor, iskolarendőr, körzeti megbízott stb.) , természetesen prevenciós előadásokon, foglalkozásokon való részvétel is hozzájárulhat a bűnismétlés megelőzéséhez.

A sikerességgel kapcsolatban elmondta interjúalanyom, hogy a szolgálat által végzett munka eredményét nagyon nehéz mérni. Az eredményesség nem csak rajtuk múlik, rengeteg rajtuk kívül álló tényező is befolyásolja. Ugyanakkor azt elmondta, hogy ha munkájuk során akár csak egy gyermeket, fiatalot térítenek el a bűnelkövetéstől, akkor már megérte a befektetett munka.

Amikor már elkövetővé vált egy fiatal, akkor az eredményességet abban tudják mérni, hogy sikerül-e megelőzniük a bűnismétlését. Sajnos nem minden esetben járnak sikerrel. Voltak és vannak olyan gondozottjaik, akik esetében minden nemű munkájuk hiábavalónak tűnik, mert rendszeres a bűnismétlése, de szerencsére ez a ritkább. Ahhoz, hogy eredményt érjenek el, nem csak a kollégáknak kell szakmailag jól felkészültnek lenni. Az eredmény feltétele, hogy a család, amiben az elkövető fiatal él, illetve maga az elkövető fiatal együttműködő legyen, az általuk adott tanácsokat, útmutatásokat megfogadják, betartsák a közösen megfogalmazott feladatokat, részt vegyenek azokon a programokon, foglalkozásokon, melyek segítséget adhatnak a bűnismétlés megelőzésében.

A munkájuk eredményessége attól is függ, hogy a gyermekek életterébe tartozó szakemberek, jelzőrendszeri tagok velük, és egymással is együttműködjenek a gyermekek, fiatalok érdekében. Azt viszont tudni kell, hogy az eszköztáruk véges. Azt ki meri jelenteni, hogy szolgálatuk valamennyi kollégája sokszor erején felül keresi azokat az eszközöket, lehetőségeket, melyek eredményre vezetnek, és megoldást jelenthetnek a bűnelkövetés megelőzésére, illetve a bűnismétlés elkerülésére.

Az interjúból fényt derült arra, hogy milyen sokrétű és hasznos munkát végeznek, hiszen számos program és szabadidős tevékenység szervezésével próbálják hatékonyá tenni a bűnmegelőzést. Érdekes volt számomra az interjúban elhangzott „látszólag együttműködő család” esete. Vajon miért nem élnek a segítséggel? Miért csak színlelnek? Be kell látnunk, csak azokon lehet segíteni, akik önmaguk is akarják.

VI.2. Interjú egy rendőrrel

Interjúalanyom Völcsy András rendőr alezredes, a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőrfőkapitányság, Bűnügyi Osztály osztályvezetője volt, aki örömmel állt rendelkezésemre és beleegyezett nevének közlésébe is a dolgozatban.

Először arra voltam kíváncsi az interjú során, hogy a fiatalok bűnelkövetőket a bűncselekmény elkövetése során mik motiválják. Interjúalanyom szerint a motiváltságot alapvetően meghatározza, hogy milyen bűncselekményekről beszélünk. A vagyon elleni bűncselekmények esetén a gyors anyagi haszonszerzés motiválhatja, melynek háttérében elszegényedés, nehéz anyagi helyzet áll, ugyanakkor állhat egy adott csoporthoz való tartozás is. De akár említhetjük a „brahiból”, vagy vagányságból elkövetett cselekményeket is motívumként.

A személy elleni erőszakos cselekmények tekintetében hirtelen indulati cselekményekről beszélhetünk az osztályvezető szerint, ez lehet vélt vagy valós sérelmek miatti agresszió. Ezek háttérében állhat a nem megfelelő családi minta, személyes pszichés problémák, a nem megfelelő konfliktuskezelési módszer. Ugyanakkor ebben a korcsoportban is megjelenik a szerelemfűtés, mint motívum tapasztalatai szerint. Ezen elkövetői körnél egy adott csoporthoz tartozás, annak való megfelelés, vagy a csoportban elfoglalt hely megerősítése is motiváló tényező lehet. Ugyancsak az elkövetés háttérében lehet az alkohol, a kábítószer vagy egyéb tudatmódosító szerek használata, megszerzése.

Interjúalanyom kiemelte, hogy érdemes a motivációs tényezők között említeni azt a gyakran a fiatalok körében terjedő téves nézetet, hogy a fiatalok nem büntethetők a cselekményükért. És így ebben megnyugodva nem tartva a szankciótól követik el a jogsértéseket.

Az interjú során a családi háttérre is kitértünk. Véleménye szerint a család szerepét kiemelkedően fontos tisztázni a téma vizsgálata során. A család az elsődleges szocializációs helyszín, ahol a gyermek az alapvető szerepeket megtanulja, a mintákat elsajátítja, megtanulja a társadalmi együttélés alapvető szabályait. Ugyanakkor egy jól működő család esetében is problémás ez az életkor, a pubertás, amikor a gyermekből felnőtt válik, jelentős testi, lelki változásokon megy át. Ez az életkori sajátosság alapvető konfliktusokat eredményez a családban, a szűkebb környezetben és gyakran az egyénben is. A nem megfelelő családi és baráti környezet, nem tud segíteni a fiatalnak a helyes válaszokat megtalálni, aki ezáltal „rossz útra térhet”.

A család szerepe tehát nagyon jelentős, meghatározó, és a tapasztalat azt mutatja, hogy a fiatalok elkövetők jelentős részénél, valamiféle családi probléma áll a háttérben. Ilyen például a szülők válása, ami a gyermek fejlődése szempontjából a fontos stabilitást szüntetheti meg és törést okozhat.

Interjúalanyom szerint igen káros a gyermek számára a minták szempontjából, ha a családban alkoholisták, vagy kábítószerfüggő személyek vannak. Ugyancsak kriminalizáló hatása lehet a családon belüli erőszaknak is, ami akár maga a gyermek ellen irányulhat, vagy egyéb családtagok között történik. Itt elsősorban arra tért ki interjúalanyom, hogy ezáltal a konfliktuskezelésnek ezt a módját sajátítja el és maga is erőszakossá válhat.

Ugyancsak kriminalizáló a bűnöző életmódot folytató családtag, aki rossz mintát szolgáltat a fiataloknak, aki úgy mond ebbe nő bele és számára természetes lesz a bűncselekmény elkövetése, például egy lopás vagy egy betörés.

A családsegítő szolgálat vezetőjéhez hasonlóan megemlítette az osztályvezető is, hogy vannak azonban olyan esetek is – ugyan csekély számban – amikor a rendezett családi háttérrel rendelkező fiatal válik elkövetővé. Ez talán az életkorból eredő „útkeresésre” vezethető vissza, illetve a rossz baráti körre. Az is előfordul, hogy a nem megfelelő iskolai környezet, vagy éppen az internet/ média befolyásoló hatása viszi tévútra. Egy adott helyzetben rossz döntést hoz.

Az interjú alapján a fiatalok által elkövetett cselekményekkel kapcsolatban elmondható, hogy szinte a Btk. teljes repertoárja előfordul. Alapvetően egyébként az elmúlt 10 évben jellemzően nem változott az elkövetett bűncselekmények jellege. Azonban az elmúlt néhány év globalizációja, az internet mind szélesebb körben történő elterjedése, az információk felgyorsulása, növelik a fiatalok által elkövetett cselekmények fajtáit interjúalanyom tapasztalata szerint.

A leggyakoribb a vagyon elleni cselekmények (lopás, betörés, rablás), aztán a második helyen a garázdaság és ehhez kötődő testi sértések, harmadik helyen a kábítószerrel és egyéb pszichotróp anyagokkal kapcsolatos jogsértések állnak. Ezek után az internethez köthető cselekményeket (zaklatás, információs rendszer biztonsága elleni bűncselekmény, személyes adattal való visszaélés, és az online térhez köthető szexuális cselekmény) érdemes említeni.

Interjúalanyom úgy véli, hogy a megyékben regisztrált fiatalok elkövetők számának alakulásával és egyáltalán a megyék mutatóinak összehasonlításával óvatosan kell bánni. Hiszen a bűncselekmény társadalmi jelenség, melynek alakulását az adott területen jellemző szociális környezet határozza meg és alakítja. Mivel az országunk egyes régióiban mások a társadalmi és gazdasági jellemzők, ezért más a bűnözés alakulása, így azokat összehasonlítani sem célszerű. Ezért célszerűbb a megyét saját magához hasonlítani. Összességében elmondható, hogy a fiatalok bűnelkövetők számát illetően a 19 megye tekintetében országosan a megyék sorrendjében az első harmadba, de mindenképpen az első felébe sorolható Győr-Moson-Sopron megye. (Ez látható egy korábban csatolt táblázatomból statisztikai adatok a fiatalok elkövetéséről részről.)

Elmondása szerint nem tipikus, de sajnálatos módon a mi megyénkben is volt példa emberölésre vagy annak kísérletére, az elmúlt években. Interjúalanyom véleménye szerint az ilyen cselekmények száma és súlyossága várhatóan fokozódni fog, ő ezt a nyugati társadalmakban már régóta jelenlévő „iskolai lövöldözés” jelenségével magyarázta: „Ne legyenek illúzióink, ami az Egyesült Államokban, vagy bármely nyugat-európai államban megjelenik az előbb-utóbb hazánkban is bekövetkezik. Köszönhetően ez különösen is az internetnek és a gyors információáramlásnak.” - hangzott el az interjúban.

Interjúalanyom nagyon fontos jelenségre hívta fel a figyelmet, a digitális világból adódó kihívásokat is megemlítette. Az „Z generáció” mozgástere a digitális világ, így nem csak a jogkövető, hanem a jogsértő magatartások is egyre nagyobb számban fordulnak elő az online térben. Ugyancsak nem túl régi, de sajnos egyre gyakoribb elkövetési forma, ami szintén az internethez köthető, a személyes adatokkal való visszaélés, közösségi oldalak feltörése, azokon keresztül zsaroló, vagy fenyegető üzenetek küldése, vagy éppen szexuális jellegű cselekmények elkövetése. Tapasztalata szerint a szexuális szabadság elleni bűncselekmények elkövetése nem csak az online térben, hanem a valós életben is növekszik a fiatalok körében. Egy-egy buli alkalmával, alkohol vagy kábítószer hatása alatt gyakran követnek el ilyen cselekményeket.

Viszonylag kisebb számban jellemző a fiataloknál a csalások, az okirattal való visszaélés, vagy azok hamisításával való cselekmények elkövetése. Azonban elmondható, hogy - mint a felnőtt elkövetőknél - itt is a vagyon elleni cselekmények száma dominál, 50 % körüli arányban, kezdve a „piti” iskolai lopásoktól, a betöréseken át a rablások és kifosztásokig terjedően, valamint ugyancsak magas számban jelennek meg a garázdaság és a testi sértés különféle válfajai a fiatalok körében.

Arra a kérdésemre, hogy van-e hasonlóság vagy azonosság az elkövetők között elmondta, hogy ez alapvetően az elkövetett bűncselekményektől függ. Minden ügy egyedi, így az azt elkövető személy, annak motivációja, elkövetési módszer is egyedi, és ebből adódóan minden ügyet egyedileg kell elbírálniuk. Hasonlóságként említette a családi háttérrel kapcsolatos problémát, de olyan körülményt, ami teljesen azonos lenne, nem lehet példát mondani.

A megelőzéssel kapcsolatban interjúalanyom úgy gondolja, hogy a rendőrségnek ebből a szempontból viszonylag szűk mozgástere van. Mint oly sok más területen, itt is a prevenció, a megelőzés jelenthet megoldást. Ezekre a rendőrség által régóta alkalmazott bűnmegelőzési programok (DADA/ELLENSZER) biztosítanak jó lehetőséget, melyek iskolai keretek között működnek. Ezeken felül egyéb témaspecifikus előadással próbálja a rendőrség a bűnmegelőzési tevékenységet a fiatalok körében végezni.

Ezen túlmenően a büntetőeljárások során a nyomozó hatóságnak hivatalosan kevés lehetősége adódik, hogy újabb elkövetéstől távol tartson egy-egy fiatalt. Ezzel kapcsolatban egy dolgot emelt ki az osztályvezető, aki szerint fiatalokkal kapcsolatban kiemelten fontos: a megfelelő kihallgatási taktika.

A nyomozó, ha az eljárásban az elsődleges kihallgatás során megfelelő légkört tud teremteni – azon túl, hogy az eljárás eredményességét, beismerő vallomásnak köszönhetően elősegíti, egyfajta lélekre ható beszélgetésbe is át mehet. Ilyenkor a fiatalok lelkiismeretére hatva, mintegy beláttatva vele tette helytelen voltát, lehet a jövőre nézve eredményt elérni. Így talán belső indíttatásból fakadóan a jövőben az ilyen cselekményektől távol marad.

A további esetleges lehetőségek már nem a rendőrség kezében vannak: például az ügyészség/bíróság lehetősége a megbánást tanúsító elkövetővel szembeni kedvező elbírálás, szankció helyett nevelő célzatú intézkedés alkalmazása, de ide sorolható az osztályvezető szerint a büntetés-végrehajtási intézetből szabadulók reintegrációs programja, vagy a gyámhivatalok és a családsegítő szolgálatok különféle támogató lehetőségei.

Interjúalanyom többek között kitért, az internet fiatalokra és gyerekekre gyakorolt negatív hatására is. Újfajta bűncselekmények jelentek meg a digitalizáció eredményeként, mint például: zaklatás, adatokkal való visszaélés, információs rendszer biztonsága elleni bűncselekmény és az online térhez köthető szexuális cselekmény. Ezért kiemelten fontosnak tartom a felnövekvő generációk számára a média kultúra oktatását, hiszen ezzel számos online bűncselekmény megelőzhetővé válna.

VI.3. Interjú egy pártfogóval

A következő interjúalanyom egy fiatalkorúak pártfogásával foglalkozó szakember, pártfogó volt, aki élt az interjúkészítés során az anonimitás jogával.

Első kérdésem a pártfogók munkájára vonatkozott. Interjúalanyom válaszában röviden összefoglalta a pártfogói felügyelet lényegét: eszerint a pártfogó felügyelet járulékos jellegű jogintézmény, csak büntetés vagy más intézkedés mellett valósulhat meg. Olyan intézkedés, amely bűncselekmény elkövetők ellenőrzésére, támogatására és a társadalomba való be- vagy visszailleszkedésük segítségét célozza és szolgálja. Nagyon fontos jellegzetességre hívta fel a figyelmet, amikor a pártfogói felügyelet kettőségét emelte ki, hiszen ez a jogintézmény az ellenőrzést és támogatást is magában foglal. A pártfogó felügyelet célja nagyon egyszerűen megfogalmazható: annak megelőzése, hogy a fiatal ismételten bűncselekményt kövessen el. A büntetés, intézkedés és pártfogó felügyelet időtartamát több tényező határozza meg: az elkövetett bűncselekmény súlya, az elkövető társadalomra való veszélyessége, a bűnösség foka, egyéb enyhítő vagy súlyosbító körülmény. Időtartama nem lehet hosszabb 5 évnél. A feltételes ügyészi felfüggesztést az ügyész rendeli el, tartama években vagy években és hónapokban kell meghatározni, de legalább 1 év kell, hogy legyen.

A próbára bocsajtást is megemlítette interjúalanyom, melyet a bíró rendeli el. Felnőttkorúak esetében a próbaidő tartama 1 évtől 3 évig terjedhet. A tartamot években, vagy években és hónapokban határozza meg a bíróság. Fiatalkorúak esetében a próbaidő tartama 1 évtől 2 évig terjedhet. A felfüggesztett szabadságvesztést bíró rendeli el. Javítóintézetből történő ideiglenes elbocsajtást a büntetés-végrehajtási bíró rendeli el. Ideiglenesen elbocsájtható az, aki legalább 1 évet, egyben a kiszabott tartam felét letöltötte a javítóintézetben és alaposan feltehető, hogy az intézkedés célja a további javítóintézeti nevelés nélkül is elérhető.

A harmadik terület, amellyel a pártfogók foglalkoznak a jóvátételi munka, melyet a bíróság rendeli el. 2013. július 1-gyel bővült az intézkedések köre a jóvátételi munkával kapcsolatban, amely önállóan is alkalmazható. Jóvátételi munka elrendelése esetén a fiatalkorúval szemben pártfogó felügyelet elrendelésére került sor. Ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését 1 éven belül igazolja, az ügyben elsőfokon eljáró bíróságnál a büntethetősége megszűnik.

Nagyon kíváncsi voltam arra, hogy mit gondol arról interjúalanyom mint pártfogó, hogy miként tudja segíteni a fiatalok bűnelkövetőit abban, hogy a későbbiekben ne kövessen el újabb bűncselekményt. Válaszában szinte tankönyvszerű gondolatok fogalmazódtak meg: „A pártfogó felügyelet az elkövetők ellenőrzését és társadalmi integrálását egyaránt szolgáló intézkedés. A pártfogó felügyelet kettős természetű. Egyrészt a bűnelkövető ellenőrzését-felügyeletét, másrészt a pártfogolt segítségét-támogatását szolgálja. A pártfogó felügyelő rendelkezései körében a fiatalok vonatkozásában előnybe kell részesíteni a viselkedés korrekciós, illetve kompetenciafejlesztésre irányuló csoportos vagy egyéni foglalkozásokat, így különösen az agressziót helyettesítő tréninget, szociális készség fejlesztő tréninget, munkaerő piaci tréninget, továbbá a közösségi jóvátételi a sérelem okozását tudatosító programok, helyreállító technikák alkalmazását.” Munkája során kiemelte az együttműködés fontosságát, hiszen egy pártfogó felügyelőnek a feladatai ellátása során együtt kell működnie a fiatalok pártfogolt lakcíme, vagy tényleges tartózkodási helye szerinti Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, Család és Gyermekjóléti Központ, a Kormányhivatal Gyermekvédelmi és Gyámügyi feladatkörében eljáró Járási Hivatalával. Sajnos ennél közelebb, életszerű példákat, nem mondott el interjúalanyom.

A családi háttérrel kapcsolatban elmondta, hogy a pártfogoltak családi hátterére jellemző, hogy mind két szülő együttesen neveli a gyermeket, illetve több generáció él együtt. Csonka (egyszülős) családi környezet is jellemző, különélő szülőkkel, mostohaszülőkkel, bizonytalan kapcsolódású partnerekkel. A szegénység, a munkanélküliség, a társadalmi-gazdasági peremre kerülés inkább jellemző, de azért találkozott jó anyagi háttérrel rendelkező klienssel is. Tapasztalata szerint előfordul, hogy a fiatalok családtagja is követett el bűncselekményt, illetve viszonylag gyakran találkozott már azzal, hogy a családi szerepek felcserélődnek. Ezen kívül szembesült azzal, hogy kifelé a boldog család látszatát tartják fent mint mintacsalád, befelé pedig titok, rejtegetni való és hazudozás jelenik meg.

Tapasztalata szerint a szülőkre jellemző, hogy közömbösek vagy éppen túl aggódóak, gyakran éretlen vagy sérült személyiségek, mentális betegséggel rendelkeznek. Sokszor lehet látni, hogy a szülők kötődési problémákkal, alkohol- és drog függőséggel bírnak, deviáns magatartásukból adódóan nem tudnak követendő mintaként szolgálni gyermekeiknek. Az is előfordult praxisában, hogy a fiatalok szülei gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedtek, nagyon fiatalon és nem feltétlenül tudatosan vállaltak gyermeket. Ezeknél a családoknál interjúalanyom szerint gyakori a kettős nevelés, tehát az anya és az apa eltérő szabályrendszert vár el a gyermektől.

Mindezekből adódóan a fiatal viselkedésére, a strukturálatlan életvitel, a deviáns viselkedés, a céltalan lézengés, iskolakerülés, a személyiség- és viselkedészavarok jellemzőek. A fiatalok motivációja a bűncselekmény elkövetése során interjúalanyom szerint a kíváncsiság, a könnyelműség, a kalandvágy, a társak előtti feltűnés iránti vágy, vagy élménykeresés.

Érdekes volt számomra interjúalanyom meglátása azzal kapcsolatban, hogy mennyire fogadja vissza a társadalom a fiatalkorú bűnelkövetőt. Szerinte társadalom visszafogadja a fiatalkorú bűnelkövetőt. A fiatalot rendezett családi háttér várja, normakövető magatartást tanúsít, van életcélja, tanul vagy van biztos munkahelye. Minden feltétel adott ahhoz, hogy a társadalom hasznos tagjává váljon. Ugyanakkor ellentmond ezzel a vélekedéssel a visszaeséssel kapcsolatos gondolatai.

Tapasztalata szerint a visszaesés gyakori, mind fiatalkorban, mind felnőttkorban. Ennek több oka lehet: a családi kapcsolatok megszűnése vagy megromlása, ha a szülők nem figyelnek a fiatalra, nem felügyelik rendesen, ha a fiatalot feldolgozatlan trauma vagy veszteség, vagy iskolai kudarc éri.

A szülők közötti párkapcsolati gondok nagyban érintik a fiatalot is. A fiatal szorongásos és indulatkezelési problémákkal küzdhet, ha egészségügyi elhanyagoltság, szenvedélybetegség vagy akár a rossz baráti társaság is befolyásolja. Ha a fiatal nem tanul, nem dolgozik, nincs szakmája vagy nincs értelmes, hasznos szabadidős elfoglaltsága, tevékenysége.

Az interjú kapcsán világossá vált számomra, hogy a pártfogói szolgálat hatékony működése, elengedhetetlen a visszaesések számának csökkentése érdekében. Munkájuk során elsődleges céljuk, hogy törvénytisztelő életmódra neveljék a pártfogoltakat, ezzel is megakadályozva a bűnismétlést.

VI.4. Interjú egy bűnelkövetővel

Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy sikerült készítenem interjút egy olyan személlyel, aki fiatalokként bűncselekményt követett el. Joggal merülhet fel mindenki benn a kérdés, hogy hol ismertem meg és, hogy vettem rá egy interjúra? A szomszéd férfi, aki jóbarátom, megtudta, hogy milyen témában írom a dolgozatomat. Megnyílt és elmondta, hogy az unokatestvére is fiatalon bűncselekményt követett el. Rögtön kihasználtam a lehetőséget és felkértem az unokatestvérét egy interjúra, amire kis hezitálás után igent mondott. Érthető módon interjúalanyom kérte, hogy anonim maradjon.

Rendőrként gyakran találkozom elkövetővel, azonban ennyire részletesen nem ismerem meg történetüket, ezért is volt számomra nagyon tanulságos ez az életútinterjú. Az interjú során rákérdeztem a gyermekkorára, az elkövetett bűncselekményre, a felelősségvonással kapcsolatos érzelmeire, a börtönben töltött tapasztalataira. Arra is kíváncsi voltam, hogy mi vagy ki segítette abban, hogy a büntetés letelte után vissza tudjon illeszkedni a társadalomba. Fontosnak tartottam arra is kitérni, hogy jelenlegi életéről mit is gondol.

Győr-Moson-Sopron megyében született 32 évvel ezelőtt. Az óvodát és az iskolát is ebben a megyében végezte el, a középiskolát nem sikerült befejeznie. Szegény család negyedik gyermekeként született. Édesapját sosem ismerte, állítólag öngyilkos lett, édesanyja nem beszélt róla. Nagyon nehéz gyermekkorra volt, folyamatosan azt látta otthon, hogy nyáron édesanyja a helyi krumpliföldre megy krumplit lopni, hogy legyen mit enniük, télen pedig édesanyja és a legidősebb testvére, aki akkor 17 éves volt az erdőbe jártak fát lopni, hogy ne fázzanak meg. A lakásuk csak egy szoba, konyhából állt. Sosem volt fürdőszobájuk, minden egyes nap lavórban fürödtek meg egymás után. Később 11 éves korában ketten maradtak édesanyjával, a legidősebb testvére megnősült és elköltözött az ország másik felébe. A másik két bátyját pedig lecsukták rablás miatt. *„Édesanyám arcán napokon keresztül megkönnyebbülést láttam, de fájdalmat is. Megkönnyebbült, mert 3 éhes szájjal kevesebbet kellett etetnie, viszont két fia börtönbe került.”* Nagy volt a teher rajta, fel kellett nőnie a feladathoz. Nyáron édesanyjával jártak a krumpli földre, télen pedig fát lopni.

A bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban élénk emlékei vannak. Interjúalanyom sosem felejt el azt az őszi estét, épp, hogy betöltötte a 16. életévét. Szakmunkásképző második osztályát járta másodszor, mert megbukott a sok hiányzás miatt. Iskola után egy lakótelepi barátjával a megye egyik városának a terén bandáztak.

„A barátom megkérdezte tőlem, hogy tudom-e, mi az „SPEED”. Elmosolyodtam és azt válaszoltam neki: Hogyne tudnám, felénk is azt szívja mindenki.” A barátja elővett a zsebéből egy összegyűrt alufóliát. Nem kertelt, a benne lévő port simán feltolta. Interjúalanyom elmondta, hogy az esetet megelőzően még sosem szívott. Elvitte a kényszer és ő is szívott belőle. *„Először nagyon rosszul voltam tőle, de utána minden gondom elmúlt és legyőzhetetlennek éreztem magam. Később kiderült, hogy hatalmas butaságot csináltam.”*

A haverjával várták a buszt a buszmegállóban, teljesen szét voltak szívva. Arra lett figyelmes, hogy a haverja egy idős asszonnyal veszekedik. Odalépett, az öregasszonyt ellökte és megrúgta, több alkalommal megütötte a földön, és a barátja is. Elvették a pénztárcáját, amiben összesen 160 forint volt, illetve a zsebéből kivettek 2 szál cigarettát, majd elfutottak az erdőbe, nem tudja, hogy mi volt az oka, hogy épp oda, de ott megnyugodott.

Az érzéseivel kapcsolatban kiemelte, hogy kezdetben nem volt büntudata, amikor lopott, azonban amikor valakit bántott, akkor megszólalt a lelkiismerete: *„Nem voltam egy angyal, ahogy említettem, gyerekként jártam édesanyámmal lopni, de ezekre visszagondolva soha nem volt büntudatom, azért tettük, hogy legyen mit enni és ne kelljen megfagyni.”*

Az iskolában az idősebb testvérei miatt sikerült „hírnevet” szereznie, soha nem bántott senkit, nem vette el senki ebédjét sőt, mindig megvédte a nála kisebbeket és gyengébbeket. *„Én meg vagyok győződve arról, hogy a bűncselekményem estéjén csak a kábítószer miatt történt meg ez a szörnyűség. Ez életem szégyenfoltja.”*

A lebukás szinte kódolva volt a történetben: *„Hogy pontosan hogyan derült ki? Magam sem tudom, nem emlékszem. Talán a hajnali órákban szedtek össze a rendőrök a házunkban. Ott volt az általam ismert helyi KMB-s is és azt mondta édesanyámnak, hogy a fiad leütött egy nőt. Ekkor az anyukám kihúzott a szobából, én nagyon sírtam és tudatosult bennem, hogy mi fog történni és az is, hogy mit tettem.”* A rendőrök elmondása alapján egy nő a buszmegállóban végignézte az egészet és el tudta nekik mondani pontosan, hogy ki volt az elkövető, hol lakik, hiszen az utca legszegényebb családja voltak, így mindenki ismerte őket.

„Az életem lepergett előttem, legszívesebben a föld alá süllyedtem volna.” Édesanyja kíséretében bevitték a kapitányságra, ahol azt látta, hogy a barátja már ott van és az apja folyamatosan üvölt vele és üti őt. A kihallgatása során édesanyja folyamatosan zokogott, ő pedig mindent őszintén bevallott.

Nyolc hónapig volt egy rendőrségi fogdán a folyamatos meghallgatások miatt és azért is, hogy édesanyja mindig jelen tudjon lenni. A fogdaőrök úgy néztek rá, mint valami gyilkosra.

Értette, hogy miért tették, nagyot hibázott. Nem tudja, hogy szándékosan vagy véletlenül, de sohasem tettek mellé senkit, így végig egyedül volt.

Amikor a bíróságon kimondták az ítéletet, akkor tudatosodott benne, hogy börtönbe fog menni, de tudta, hogy jogosan.

Amikor a bíró azt mondta, hogy 1 év 7 hónap, akkor nagyon szomorú lett, de hálát adott a sorsnak, hogy csak ennyit kapott. A kirendelt ügyvédje azt mondta, hogy azért csak ennyi, mert a pszichológusok a vizsgálatok során megbánást tapasztaltak nála. Amikor a fiatakorúak börtönének a befogadó helyiségébe értek, nézegetett ki az ablakon, hogy mi a helyzet ott lent. Semmit nem látott, csak focizó fiatalokat. A cellában ő volt a nyolcadik lakó, nem volt választási lehetősége, még mindig emlékszik, hogy mi a cellája száma.

„A börtönben az egy megyéből származókat csak „földim”-nek nevezik. Nekem a cellafőnök volt a földim, ő volt a legidősebb a maga 17 évével, nem kellett megverekednem az ágyért, automatikusan jutott nekem.”

„A börtönben más a helyzet, mint a kinti világban. Vagy adsz, vagy beállsz a sorba. Sosem kellett verekednem semmiért, a cellafőnököm a börtönszinten is elismert volt, a védelemért cserébe én töltöttem neki a cigit és főztem a kávé, nem szégyeltem ezt, valahogy túl kellett élnem.” Odabent a cigi és a kávé fizetőeszköz, neki sajnos egyikből sem jutott. Édesanyja nagyon szegény volt, nem tudott csomagot küldeni a börtönbe. A börtönben viszont volt lehetősége dolgozni és a 10. osztályt elvégezni.

„Sokan azt mondják, hogy a fiatakorúak börtöne sokkal keményebb, mint a felnőtteké. Igen valóban nagyon kemény, ne legyen senkinek téveszméje, olyan, mint a filmekben. Ha össze kellene foglalnom, akkor gyorsan eltelték a börtön évek, sikerült emberré válnom odabent.”

A börtönbe két hetente jött egy fodrásznő levágni a fogvatartottak haját. Tudta, hogy amíg bent van, addig semmi nem lehet közöttük. Jóba lettek, a nő elmondta a nevét és azt is, hogy hol lakik. Néhány kilométerre volt a börtöntől. Szabadulása után a legelső útja édesanyjához vezetett. *”Édesanyám nagyon hiányzott, jól esett megölelni. Meséltem neki a nőről, akit a börtönben ismertem meg és megdobogtatta a szívemet, viszont 18 évvel idősebb.”*

Elment és felkereste a hölgyet. Elmondta neki, hogy mit érez, hasonlóképpen érzett ő is. A nő tudta, hogy a fiúnak mit jelent az édesanyja, ezért megengedte, hogy hozzá költözzenek, segített új életet kezdeni nekik:

„Mellette megszereztem az érettségit, jómodort tanultam tőle. Eközben anyukámnak találtunk egy állást a pékségben eladóként, évek óta ott dolgozik, mindenki szereti. Én hivatalosan elkezdtem dolgozni vállalkozó mellett vasbeton szerelőként. Később bár hitelből, de saját vállalkozást indítottam, ami egy erdészeti cég, 14 embert foglalkoztatok. Milyen furcsa az élet, fiatalkoromban fát loptam, ma pedig fakitermeléssel foglalkozom hivatalosan. A nő, aki régen a fodrászom volt, már a feleségem és együtt neveljük 3 éves kislányunkat. Édesanyám még mindig velünk lakik, ő számomra a legfontosabb, sosem fogom elengedni.”

Végszóként elmondta, hogy a börtön óta eltelt cirka 14 év, és ez alatt az idő alatt teljesen megváltozott. Új életet kezdett.

Meglehetősen tanulságos interjút készítettem egy már felnőtt, de korábban fiatalos bűnelkövetővel, akinek gyermekkorában az apai szigor és neveltetés az életéből hiányzott. Születése óta nem csak az édesapját, de a személyiségének a fejlődéséhez és a mindennapi megélhetéshez szükséges alapvető eszközöket is nélkülöznie kellett.

Sosem volt neki egy férfi példa, hiszen a testvérei bűnözők voltak, az édesanyja pedig bűncselekmények sorozatából tartotta fent a családot. Az ő felnőtt életéhez is kellett egy fiatalos pofon, ami észhez térítette.

VII. Interjúkból levonható következtetések

Interjúalanyaim által elmondottak alapján megállapítható, hogy a bűnözés társadalmi jelenség, ezért társadalmi szinten kell a visszaszorítására gondolni. A fiataalkori bűnelkövetés megelőzése során nagyon fontos a holisztikus megközelítés. A szakemberek közös pontja az elkövetővé válás okaként a fiatal családi háttere. A megelőzést véleményem szerint itt kell kezdeni.

A szülőknek felvilágosító jellegű előadások szervezésének, valamint szakemberektől való segítség kérés lehetőségének biztosítása jelentős feladat lenne. Fel kell készíteni a szülőket arra is, hogy időben felismerjék, ha a gyermekük nem jó úton jár. A szakemberek – még ha szűk létszámban is – adottak, problémának látom, hogy sok esetben a szülő nincs tisztában azzal, hogy hova fordulhat segítségért. Visszas az is, hogy ha a szülő esetlegesen tudja a segítségkérés lehetőségét, de téves információk birtokában nem meri megtenni azt. Példának hoznám a rendőrség vagy a család- és gyermekjóléti szolgálatok negatív megítélését, sokan úgy gondolják, hogy a rendőrség „büntet”, a család- és gyermekjóléti szolgálat pedig „elviszi” a gyereket. El kellene jutni azoknak az információknak a szülőkhöz, hogy ezek az elgondolások tévesek. Mindkét szervezetnél elsődleges a segítségnyújtás.

A szakemberek interjújából kiderül, hogy sok esetben a szülők igyekeznek a „tökéletes család” látszatát keltetni, és a zárt ajtók mögött zajló problémákat elrejteni. Meggyőződésem, hogy ez a kettőség, ami ilyenkor éri a gyermeket, a későbbiekben problémát fog okozni.

Fontosnak tartanám a fiatalokkal végzett csoportos munkát. A megelőzésben nagy szerepet játszana, ha minden iskolában elérhető lenne egy-egy agresszió kezelésével foglalkozó munkacsoport, akik megtanítanák a gyermeket arra, hogyan kezeljék az agressziójukat úgy, hogy azt ne önmagában, vagy másokban való károkozással vezesse le. Mivel a szakemberek szerint az egyik legelterjedtebb bűncselekmény a testi sértés, agresszív megnyilvánulások, segítség lehet a sport, egy jó edzői minta, a valahova tartozás élménye, a csapatsportoknál az alkalmazkodási készség fejlesztése, és nem utolsósorban az elért eredmények pozitív hatása a gyerekekre.

Sok szülőnek gondot okoz a köznevelési intézményekben lévő hosszabb szünet. A szünet alatt a gyerekeknek biztosítani kellene alternatív megoldásokat a szabadidő hasznos eltöltésére. Akár tematikus táborokkal, hiszen fontos, hogy a gyerekekhez, fiatalokhoz eljussanak azok az információk, hogy mi számít bűncselekménynek. Sok fiatal úgy válik elkövetővé, hogy nincs tisztában azzal, hogy a tette bűncselekmény.

Ennek ad teret az internet elterjedése is, a manapság „divatos” bűncselekmény elkövetés a fiataloknál összefügg az internet használatával.

A már elkövetővé vált fiatal reintegrációja, kiemelt jelentőségű a bűnismétlés megelőzése érdekében. Ehhez azonban véleményem szerint nem csak az elkövetővel való munka lenne fontos, hanem a társadalomban jelenlévő előítélet csökkentése is. Hiszen melyik munkavállaló alkalmaz szívesen büntetett előéletű munkavállalót? Ha a büntetett előéletű egyén nem kap munkát, könnyen visszatérhet a bűnelkövetéshez, akár a megélhetés miatt, akár pedig a „sikerélmény” miatt.

VIII. Összegzés

„A gyerekek és a fiatalok nem tárgyak. Nem csak statisztikai adatok vagy ügyek. Ők jelentik a kapcsolatot a jelen és a jövő között. Ők jelentik számunkra a jövőt. Nem veszíthetjük el őket.”

(Jo de Linde, az ECPAT International elnöke)

Dolgozatom fő célja az volt, hogy a fiatalkori bűnelkövetés problémáját a lehető legkomplexebben mutassam be. Igyekeztem felvázolni a fiatalok bűnözésére reflektáló elméleteket, a fiatalkorú bűnelkövetők sajátosságait, táblázat és grafikon segítségével szemléltetni a fiatalkorú bűnelkövetők számát, nemek közötti arányát és területi eloszlását. Valamint személyes tapasztalatokat szereztem az interjúk során olyan szakemberektől, akik évek óta a fiatalkorú bűnelkövetés kezelésén és prevencióján munkálkodnak. A fiatalon bűncselekményt elkövetett interjúalanyom története is érdekes és tanulságos volt. Rávilágított arra, hogy egy „ártatlan bűnös”-ről beszélünk, akinek kriminalizálódásához számos tényező hozzájárult. Ő egy élő példa arra, hogy ha valaki megkapja a segítséget és meg akar változni, akkor meg is tud.

Dolgozatom írása közben azzal szembesültem, hogy a fiatalok helyzetét sokkal komplexebben, többféle szempont alapján szükséges elemezni. A fiatalkorú bűnelkövetés összetett társadalmi jelenség, összefüggésben van a lakosság szociális körülményeivel, a gazdasági és társadalmi folyamatokkal. A jelen fiatal generációja a jövő felnőtt korosztálya. Így ha most nem vesszük elejét a negatív tendenciák kiteljesedésének, a probléma később csak tovább nő: a deviáns fiatalokból deviáns felnőttek lesznek, akik éppúgy képtelenek megfelelő értékeket közvetíteni gyermekeik számára, ahogyan az ő mikrokörnyezetük is képtelen volt erre.

Hova juthat egy fiatal, ha nem kap időben megfelelő segítséget? A végső állomás a börtön. Fontos feladat, hogy a büntetés-végrehajtási intézet elhagyása után, a fiatalok megkapják a megfelelő támogatást, annak érdekében, hogy sikeresen legyen a társadalomba való beilleszkedés. Visszailleszkedésükhöz elengedhetetlen, hogy ne érje őket atrocitás és ne legyenek megbélyegezve. Ahhoz, hogy tisztességes állampolgárként tudjanak a szabadulásuk után élni és ne visszaesőként, a társadalom toleranciájára is szükség van.

IX. Felhasznált irodalom

- Aradi Csilla: Jövönk a jelenben avagy a fiatalkori bűnözés prevenciója. Diskurzus 2011. 1. sz. 4-8.
- Csemáné Váradi Erika: Nemzetközi és hazai tendenciák a fiatalok büntető igazságszolgáltatásában, PhD. értekezés. Miskolc, 2000.
- Dr. Dávid Lilla Ivett: A korrupció megelőzése. <https://nkerepo.uninke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/100078/393.pdf;jsessionid=33EA270608AC8856AD93E08D2D19A0D9?sequence=3> letöltés ideje: 2022. augusztus 26.
- Fekete Olívia: A gyermekkori és fiatalkori bűnözés fejlődési modelljei. Alkalmazott Pszichológia, 2015. 15 (4):57–80.
- Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: Kriminológia – szakkriminológia, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, Budapest, 2006.
- Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőrfőkapitányság, Elemző-Értékelő Osztály munkatársai által készített kiadvány. 2021. (Belső anyag)
- Hegedűs Judit: Gyermeksorsok, életutak a javítóintézeti világból, Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.
- Vilics Tünde: Kriminálpszichológia és kriminálpszichológus <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/issue/view/52/87> letöltés ideje: 2022.07.08.
- 2012.évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv> letöltés ideje: 2022.07.08.
- Popper Péter: Kriminális személyiségzavar kialakulása, Akadémia Kiadó, Budapest, 1970.
- Rosta Andrea: A deviáns viselkedés szociológiája, Loisir Könyvkiadó, Budapest-Piliscsaba, 2007.

- Váradi Julianna Nyomozástan IV. A kriminológia alapjai.
https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetencia_k_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/19_0731_024_100915.pdf
letöltés ideje: 2022.07.07.
- Vigh József: Kriminológiai alapismeretek, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.

X. Melléklet

X.1. Interjúvázlat a Gyermekjóléti Szolgálat Vezetőjével

1. Milyen prevenciók lehetőségei vannak a szolgálatnak a fiatalkorú bűnelkövetőkkel kapcsolatban?
2. Győr-Moson-Sopron megye területén milyen gyakoriak a fiatalkori bűnelkövetések?
3. Amennyiben fiatalkorú bűnelkövetőt gondoz a szolgálat, akkor azok milyen családi háttérrel rendelkeznek?
4. Amikor valaki elkövetővé vált és kapcsolatba került a szolgálattal, akkor milyen segítségnyújtási lehetőségei vannak annak érdekében, hogy az újabb bűnelkövetést megelőzzük?
5. Mennyire eredményes a gyermekjóléti szolgálat munkája a fiatalkorú bűnelkövetőkkel kapcsolatban?

X.2. Interjúvázlat egy rendőrrel

1. A fiatalkorú bűnelkövetőket bűncselekmény elkövetése során mik motiválják?
2. Milyen családi körülményeket lát a bűncselekmény(ek) elkövetésének a hátterében, az elkövető valamelyik családtagja követett-e már el bűncselekményt?
3. Milyen jellegű bűncselekmény elkövetésével találkozik, valamint az elmúlt évekhez képest miben változtak a bűncselekmények? Mik a leggyakoribb bűncselekmények, van-e tudomása, hogy az ország más régióihoz képest miben eltérőek a Győr-Moson-Sopron megyében a fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények?
4. Van-e valamilyen hasonlóság vagy azonosság a fiatalkorú bűnelkövetők között?
5. Milyen megoldást lát, hogy a már bűnelkövető ne kövessen el újabb bűncselekményt később, illetve ezen bűnelkövetők hány százaléka követ el ismételten bűncselekményt?

X. 3. Interjúvázlat egy pártfogóval

1. Mikor és ki vagy kik rendelhetik el a pártfogói felügyeletet, illetve mi határozza meg ennek az időtartamát?
2. Ön, mint pártfogó hogyan segíti a fiatalok bűnelkövetőit abban, hogy később ne kövessen el újabb bűncselekményt?
3. Milyen családi háttérrel rendelkeznek a pártfogoltak?
4. Véleménye szerint mekkora az esélye annak, hogy a társadalom visszafogadja a fiatalok bűnelkövetőit?
5. Tapasztalatai szerint mennyire gyakori a visszaesés és ennek milyen okai lehetnek?

X. 4. Interjú egy elkövetővel

1. Milyen volt a gyermekkor és hogyan jellemezné a családját?
2. Mikor történt a bűncselekmény, milyen bűncselekményt követett el?
3. Korábban fordult-e már elő, hogy valamilyen bűncselekményt elkövetett?
4. Hogyan derült ki az, amit elkövetett és mit érzett, amikor felelősségre vonták?
5. Hogy telt a börtönbüntetése?
6. Mi vagy ki segített abban, hogy büntetés letelte után a társadalomba visszailleszkedjen és hogyan írta le a mostani életét?